

**RECENZIE DE CARTE. PARMAR
INDERJEET – FOUNDATIONS OF THE
AMERICAN CENTURY. THE FORD,
CARNEGIE, AND ROCKEFELLER
FOUNDATIONS, NEW YORK, EDITURA
UNIVERSITĂȚII DIN COLUMBIA, 2012, 356
PAGINI**

Mihail Ungheanu²⁶³

REZUMAT

Cartea lui Inderjeet Parmar despre cele trei mari fundații americane (Rockefeller, Carnegie, Ford) oferă o primă privire asupra unui subiect fascinant: așa-numitele fundații filantropice și nașterea industriei ONG-urilor. Fundațiile, așa cum le descrie autorul, în ciuda imparțialității, neutralității politice și dedicării lor declarate față de binele umanității, se dovedesc a fi instrumente ale schimbării politice și sociale. Ele construiesc rețele, creează rețele de oameni de știință, lideri din mediul de afaceri și mass-media, creează instituții care, pe termen lung, nu ating obiectivele declarate în mod explicit – îmbunătățirea condițiilor de viață ale maselor largi, ci servesc propriilor interese; însă, prin intermediul acestui proces, actori care-l desfășoară reușesc să sece multe țări de resursele lor intelectuale. Ele sunt un instrument de schimbare a regimului, producând adesea o diviziune între intelectuali și oamenii cărora le aparțin, atât în țara lor, cât și în străinătate. Ele sunt și contribuie la

²⁶³ Cercetător la Centrul European pentru Studii Etnice, Contact
e-mail: mihail_li@yahoo.com.

construirea unor state puternice, centralizate, diminuând libertatea. Ele sunt un instrument al tiraniei și al intervenției străine.

Cuvinte-cheie: NGO-uri, fundații, schimbări de regim, tiranie, tehnocrație.

1. INTRODUCERE

Inderjeet Parmar este cercetător și profesor de politică internațională la City Saint George's University din Londra. Cartea pe care o prezentăm aici oferă viziunea sa de tip neo-gramscian (adică a concepției ce consideră că entități precum fundațiile, deși pretind că reprezintă interese particulare dau dovadă de un spirit de statism și cooperează cu statul) asupra funcționării tehnocrației și politicii globale și poate fi citită în contextul geopolitic actual; cartea descrie modul în care cele trei mari fundații (Ford, Carnegie, Rockefeller) din Statele Unite au ajuns la putere și cum au modelat viața politică în țară și în străinătate. După cum am precizat deja, abordarea neo-gramsciană sugerează că entități precum fundațiile sunt animate de spiritul sau viziunea statului. Pentru a oferi o înțelegere mai pertinentă a modului cum funcționează aceste entități, autorul face apel la patru paradigme pe care le enumerăm pe scurt: școala corporativă, comunitățile epistemice, teoria „Establishmentului” și teoria para-statală²⁶⁴; toate acestea se suprapun în anumite privințe și întăresc punctul de vedere neo-gramscian. Un element comun acestor paradigme este convingerea că fundațiile nu funcționează independent de stat; ele promovează aceleași politici. Fundațiile și alte organizații sunt mijloace prin care

²⁶⁴ Inderjeet Parmar, *Foundations of The American Century [Bazele secolului american]*, New York, Editura Universității din Columbia, 2014, pp. 17-24.

clasele dominante se conectează la structurile de putere ce constituie statul, devenind în timp fundamentale pentru exercitarea puterii de stat. Datorită auto-organizării elitelor în jurul centrelor reprezentate de fundații și organizării vieții private de către agențiile statului, apare ceva nou, și anume baza pentru o interpenetrare reciprocă a organizațiilor și rețelelor de putere politică, ideologică și culturală, cu consecințe de anvergură pentru fiecare sferă a vieții moderne.

Fundațiile, potrivit istoricului Godfrey Hodgson, sunt expresia „Establishmentului”, adică a unui grup sau rețea de grupuri de oameni cu putere, care se cunosc între ei și împărtășesc presupuneri la un nivel foarte profund. Aceștia își exercită și continuă să exercite puterea menționată în afara normelor politice și constituționale. Această putere informală le permite să oprească lucrurile cu care nu sunt de acord, să promoveze oameni și politici pe care le consideră fiabile etc. Ea este utilizată pentru a menține *statu quo*-ul. Pe scurt, „Establishmentul” este format din trei grupuri principale: persoane cu mentalitate și orientare internaționalistă/globalistă, bancheri, directori de companii, funcționari guvernamentali și academicieni de elită. „Establishmentul” reprezintă o poziție centrală, între stânga și dreapta, așa cum pretind că fac marile fundații (bipartizane, libere de ideologie, susținătoare ale liberalismului internațional, ale *leadership*-ului american global). Fundațiile ar putea fi considerate ca fiind para-statale, ele însele fiind, de asemenea, comunități epistemice. O comunitate epistemică este o rețea de experți care împărtășesc o viziune comună asupra lumii în ceea ce privește domeniul lor de expertiză și opinii politice comune cu privire la tipul de politici care ar trebui aplicate²⁶⁵. Pentru a înțelege globalizarea și

²⁶⁵ *Ibidem*, p. 20.

politicile internaționale urmărite de principala forță statală din spatele acestui proces – America –, este necesar să se înțeleagă rolul fundațiilor, al rețelelor private.

„Elitele private au jucat roluri cheie în făurirea politice externe, a mobilizării opiniei și a implementării politicilor în alte țări, cu ajutorul direct sau indirect al statului American”²⁶⁶.

2. CE SUNT FUNDAȚIILE?

Cartea profesorului din Marea Britanie este o lectură obligatorie pentru cei care doresc să înțeleagă situația actuală din lume. Subiectul abordat este cel al așa-numitelor fundații filantropice, organizații a căror existență, activitate și influență sunt insuficient cercetate sau de-a dreptul ignorate. Una dintre este faptul că modul curent în care este definită și înțeleasă politica marginalizează sau exclude noțiunea de filantropie din sfera sa, așa încât faptul că aceste entități se auto-denumesc filantropice le exclude din câmpul investigațiilor sociologice sau de filosofie politică. În plus, înțelegerea actuală a fundațiilor filantropice și a rolului lor le consideră entități care funcționează independent de stat. La momentul publicării lucrării sale, autorul menționează o singură monografie pe această temă²⁶⁷. Din 1983, au apărut noi materiale pe această temă, astfel încât a fost necesară o revizuire a ceea ce se știa despre acest subiect delicat. Fundațiile emană o aură de respectabilitate. A suspecta astfel de structuri de comportament nefast pare o exagerare și, așa cum afirmă autorul,

²⁶⁶ „Private elites played key roles in the making of foreign policy, opinion mobilization, and overseas policy implementation, with the direct and indirect support of the American State”, în *Ibidem*, p. 24.

²⁶⁷ *Ibidem*, p. 3.

„este aproape sacrilegiu să sugerezi că astfel de inițiative ar putea fi altceva decât par”²⁶⁸.

Autorul își concentrează atenția asupra celor trei mari fundații și asupra începuturilor lor ca actori la nivel național în Statele Unite și la nivel internațional; ele reprezintă categorii prototipice pentru restul care vor urma. Perioada analizată în carte se întinde între 1920/1930 și Războiul împotriva terorismului. Aceste fundații sunt Rockefeller, Carnegie și Ford. Apariția lor pe scena locală și națională a schimbat lucrurile și a modificat perspectiva și atitudinea Statelor Unite pe scena relațiilor internaționale. În ciuda pretențiilor de a fi neutre din punct de vedere politic, de a avea la inimă binele omenirii, de a fi imparțiale, orientate spre aspectele tehnice și de a căuta binele comun, aceste fundații s-au dovedit a fi foarte eficiente în promovarea intereselor elitelor și ale Statelor Unite atât pe plan intern, cât și în domeniul relațiilor internaționale; ele au ajutat și au contribuit la schimbarea regimurilor în locuri de interes strategic pentru Washington. Cazurile Indoneziei (lovitura de stat împotriva lui Sukarno, de exemplu), Nigerului și Chile (crearea de rețele de academicieni înainte de lovitura de stat împotriva lui Salvador Allende și după aceea) sunt exemple ale modului în care astfel de fundații își folosesc capacitățile pentru a provoca schimbări de regim. Aceste fundații, reprezentând „Establishmentul” de pe coasta de est, au fost cheia pentru instaurarea „secolului american”²⁶⁹. Ele sunt expresia acestui „Establishment” care a pătruns în alte regiuni ale SUA și în alte straturi sociale, aducând cu sine tendința spre centralizare și un guvern puternic. Aceste fundații nu sunt nici independente, nici neutre. Ele lucrează în parteneriat cu guvernul și cu alte instituții,

²⁶⁸ *Ibidem*, p. 1.

²⁶⁹ *Ibidem*, p. 2.

apelând la experți. Au colaborat cu guvernul și au făcut posibilă impunerea hegemoniei americane în întreaga lume. Încă din primele pagini ale cărții, cititorul este confruntat cu realitatea din spatele politicii internaționale:

„Din punct de vedere istoric, cele trei Mari Fundații reprezintă un element strategic din Establishmentul de pe coasta de Est și a interesului pentru relații internaționale, ele constituind nucleul pentru mentalitatea ulterioară, pentru instituțiile și activitățile manifestate de leadership-ul activ din organizații precum Consiliul de Relații Externă și Asociația de Politică Externă”²⁷⁰.

Liderii acestor entități proveneau din diferite părți ale elitei americane; erau strâns legați de cele mai mari corporații și întreprinderi din țară, de instituții religioase, culturale, politice și de stat. Ei doreau să mobilizeze America pentru a se angaja într-un proiect de hegemonie mondială, un proiect care implica o abordare centralizată a problemelor interne. La începutul secolului al XX-lea, elitele au început să se preocupe de rolul global al Americii în lume și de reforma politică internă. Reformele din domeniul politic vizează consolidarea puterii executive. Prin activitățile lor, acești actori non-statali au construit baza intelectuală care ar ajuta America să devină un lider global. După stabilirea leadership-ului Statelor Unite la scară globală, fundațiile au lucrat pentru a-l extinde și consolida. Acest proces, potrivit lui Parmar, a avut două etape distincte, care includ socializarea elitelor interne și externe și introducerea liberalismului în instituțiile naționale și internaționale, transformându-le în piloni ai globalismului.

²⁷⁰ „Historically, the Big 3 foundations represented a strategic element of the East Coast foreign policy Establishment and the core of the latter’s mindset, institutions, and activities manifested by active leadership in organizations like the Council of Foreign Relations and the Foreign Policy Association”, în *Ibidem*.

Fundațiile întrețin imagini fictive despre ele însele, care îndeplinesc o funcție importantă. Astfel de ficțiuni sunt afirmația că sunt apolitice, independente de stat (independență aparentă), non-profit, non-ideologice, imparțiale și că abordează chestiunile ce le interesează într-un mod imparțial. Este suficient să ne uităm la cine ocupă funcțiile din consiliul de administrație pentru a vedea că aceste afirmații nu sunt întemeiate. Potrivit autorului, administratorii au o mentalitate statistică și au legături cu guvernul. S-ar putea vorbi despre o ușă rotativă; în plus, fundațiile sunt conectate la ambele partide. Fundațiile nu sunt neideologice. Ele promovează un fel de americanism și liberalism/globalizare internațională. Imaginea pe care o proiectează în exterior este importantă. Aceasta le permite să funcționeze ca un centru unificator pentru un sistem politic divizat în suveranități, în care există competiție între grupuri și democrație de masă (presupus):

„Fundațiile filantropice Ford, Rockefeller și Carnegie sunt organizații a căror activitate constă în medierea între interesele și activitățile statului și cele ale marilor afaceri, ale politicilor de partid și ale cercurilor academice interesate și implicate în politica externă. Ele creează și edifică forumuri pentru crearea expertizei pentru elită, consens și planificare de lungă durată”²⁷¹.

Când fundațiile au început să se constituie, instituțiile executive federale și conștiința „națională” erau slabe, în timp ce statele individuale erau puternice. Acestea au contribuit cu milioane și milioane de dolari la ascensiunea statului federal centralizat prin construirea de instituții para-statale, care îndeplineau diferite funcții. Au început cu pași mici la sfârșitul secolului al XIX-lea.

²⁷¹ „The Ford, Rockefeller, and Carnegie philanthropies mediate among the concerns of the state, big business, party politics, and foreign-related academia; articulate a divided system; and constitute and create forums for constructing elite expertise, consensus, and forward planning”, în *Ibidem*, p. 5.

Printre aceste funcții se numără reînnoirea urbană, promovarea măsurilor de sănătate și siguranță, îmbunătățirea școlilor. Acestea au fost ulterior adoptate și dezvoltate de statul federal. Fundațiile au contribuit la apariția unei baze de sprijin pentru astfel de acțiuni. Cu alte cuvinte, ele au ajutat la naționalizarea, unificarea și uniformizarea societății americane. Motivul acestor acțiuni a fost grija pentru binele comun. Carnegie Corporation era interesată de studierea opiniei publice, de educația adulților și de a face oamenii să înțeleagă că America ar trebui să joace un rol de lider la scară internațională; Carnegie Endowment for International Peace a manifestat un interes mai direct în „educarea” opiniei publice. Fundația Rockefeller a declarat fără modestie că activitatea sa vizează realizarea în mod științific a bunăstării întregii omeniri, atât în țară, cât și în străinătate, prin combaterea sărăciei, subdezvoltarea și ignoranța. Ford, fundație mai nouă (care nu a fost înființată de Henry Ford), a adoptat același discurs propagandistic, susținând că are ca obiective dezvoltarea potențialului uman, promovarea păcii și libertății, sprijinirea dezvoltării politice și economice la nivel mondial²⁷²; (cel puțin la acea dată) sistemul de valori pe care au încercat să îl implementeze la scară globală era cel considerat tipic american, și anume libera întreprindere, individualismul și guvernarea limitată. Deși au început cu pași mici, fiind marginale la începutul activităților lor, fundațiile au întreținut întotdeauna o anumită relație cu guvernul. Și-au creat o imagine pozitivă, ele prezentându-se ca un „bun public”, ca organizații dedicate binelui comun și atenuării problemelor create în realitate de către expansiunea capitalismului (ritmul industrializării, urbanizării, problemele de mediu etc.), adică tocmai de activitatea corporațiilor din spatele acestor fundații.

²⁷² *Ibidem*, pp. 40-41.

3. TEHNOCRAȚIA NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

Potrivit lui Parmar, aceste fundații au atins apogeul activității și al capacității de inovație în

„proiectarea sistemelor organizaționale, a tehnologiilor puterii: combinarea, centralizarea, crearea de rețele vaste de întreprinderi corporative în America și în lume, modernizarea Americii într-un singur «sistem» adaptat propriilor scopuri corporative, construirea unui nou stat «administrativ» în țară și, privind spre exterior, internaționalizarea tot mai mare a puterii lor”²⁷³.

Înainte de a intra pe scena internațională, fundațiile erau active pe plan intern. Au participat la îmbunătățirea funcțiilor de elaborare a politicilor statului federal prin finanțarea inițiativelor care vizau creșterea capacităților statului în domeniul cercetării și cunoașterii, au îmbunătățit legăturile dintre oficialii responsabili de elaborarea politicilor și experții care le erau utili și au îmbunătățit calitatea absolvenților universităților din domeniul politicii internaționale, au dezvoltat studii de zonă (area studies), considerate necesare pentru a apăra și promova interesele Americii în relațiile cu diferite țări precum Indonezia, Chile, etc. Au construit rețele public-private, care aveau scopul de a reduce distanța dintre stat și societatea civilă și de a construi consens.

Fundațiile au învățat cum să construiască rețele și să mobilizeze oamenii. Construirea unei rețele de cercetători, academicieni și lideri din mediul de afaceri este un mijloc în vederea unui scop – îmbunătățirea condițiilor de trai a celor nefavorizați, edificarea unei societăți democratice și juste, etc., însă această activitate devine un scop în sine. Principalele realizări pe termen lung ale eforturilor fundațiilor par să fie tocmai construirea de rețele.

²⁷³ *Ibidem*, p. 32.

Acestea sunt utilizate pentru a atinge anumite scopuri, dar aceste scopuri nu sunt explicit menționate, așa cum nici construirea rețelei ca scop în sine nu e menționat explicit²⁷⁴. Sub pretextul activităților filantropice, fundația extrage ceva mai valoros din țările respective: intelectuali, academicieni, membri ai elitei economice. Aceste elite urmează cursuri de formare și devin parte a unei structuri uriașe în care circulă, comunică între ele, dezvoltă idei. În cele din urmă, aceste elite își pierd legătura cu locul din care provin și cu oamenii pe care ar trebui să îi ajute, creând un fel de schizofrenie, o diviziune între ele și oameni și în interiorul lor, pe care cineva ca Manuel Castells o atribuie societății rețelor²⁷⁵.

De la înființare, așa cum am mai spus, și în ciuda marginalizării inițiale și a caracterului privat, aceste fundații au avut întotdeauna o legătură puternică cu statul federal. Pentru a câștiga publicul și politicienii de partea lor, aceste organizații și-au construit și cultivat cu grijă o anumite imagine, prezentându-se ca structuri orientate spre binele public, guvernate de dorința de a ajuta societatea să progreseze prin formularea de reforme și politici publice. Ele au funcționat asemenea unor catalizatori ai schimbării și ai reformelor puternice, introducând și promovând politici de asistență pentru săraci, legislație în domeniul sănătății și siguranței consumatorului, reforme educaționale, programe de americanizare pentru imigranți, etc. Aceste programe și politici au apărut și s-au dezvoltat în opoziție cu perspective pe care întemeietorii fundațiilor și reprezentanții ai „Establishmentului” de pe Coasta de Est le disprețuiau și le considerau parohiale, limitate, izolaționiste sau retrograde, adică a punctelor de vedere ce susțineau primatul

²⁷⁴ *Ibidem*, p. 11.

²⁷⁵ Manuel Castells, „Toward a Sociology of Network Society” [Către o sociologie a societății rețelor], în *Contemporary Sociology*, Vol. 29, Nr. 5, 2000, pp. 693-699.

localului și al unei administrații realmente descentralizate. Fundațiile erau în favoarea construirii și consolidării executivului federal și a creșterii puterii acestuia, ghidându-se după opiniile elitei; oamenii obișnuiți erau disprețuiți și considerați ca având nevoie de îndrumare. După Războiul Rece, au investit în globalizare, promovarea „democrației”, construirea unei societăți globale, prevenirea radicalizării etc. Oamenii care au înființat fundațiile aveau o mentalitate progresistă și globalistă și susțineau puterea statului pentru atingerea obiectivelor globaliste. Au naționalizat societatea americană, răspândind uniformitatea. Mai întâi are loc un fel de colonizare în țară, iar apoi în străinătate²⁷⁶. Această hegemonie se construiește prin penetrare²⁷⁷.

3.1. CUM AU REUȘIT SĂ SE IMPUNĂ?

Au investit în educație la nivel universitar, postuniversitar, postdoctoral, precum și în programe de cercetare și doctorat (Salzburger Seminar în Europa de Vest, care a fost o ramură a Seminarului Harvard condus de H. Kissinger; acesta avea ca scop îmbunătățirea comunicării transatlantice, adică a prezentării unor elemente ale elitelor vest-europene favorabile Americii a unei imagine atractive a SUA și realităților acesteia²⁷⁸). Acest obiectiv a fost împlinit. A fost condus pe baza „schimbului sincer, a criticii și a angajamentului intelectual” – un adevărat Plan Marshall pentru minte și suflet); alte direcții ale acestei preocupări fundamentale au cuprins finanțarea de studii despre civilizația americană în atât în țară cât și în străinătate, sau prin contribuțiile date la crearea de programe sau centre de pregătire pentru formarea personalului din

²⁷⁶ Parmar, *op. cit.*, pp. 256-258.

²⁷⁷ *Ibidem*, p. 2.

²⁷⁸ *Ibidem*, pp. 103-104.

serviciul extern al Departamentului de Stat și a cadrelor universitare implicate, acest lucru stimulând capacitățile de cercetare ale departamentului. Printre aceste programe se numără studiile de zonă și de relații internaționale la universități de top, acordarea de burse, înființarea de centre de cercetare (Princeton, Harvard, Yale etc.). Aceste noi domenii de studiu au produs într-adevăr rezultate care s-au dovedit utile în generarea de politici diverse (cunoștințe aplicabile); în Indonezia a fost aplicat un program referitor la modul cum se constituie puterea și cum funcționează în sate, rezultatele a unor astfel de cercetări fiind scoaterea Indoneziei din grupul țărilor nealiniat, înlocuirea lui Sukarno cu o conducere anti-comunistă și pro-americană, țara devenind un fel de vasal. Prin crearea de rețele care includeau cercetători străini din țările vizate, au apărut rețele globale care au contribuit la promovarea unei agende globaliste și la obținerea unui sprijin larg din partea publicului din țara de origine.

Fundațiile au schimbat atitudinea izolaționistă a Statelor Unite într-una globalistă-internaționalistă (și intervenționistă). În străinătate, rolul fundațiilor a fost vizibil în promovarea modernizării capitaliste, care a reușit prin construirea de rețele de academicieni, lideri de afaceri, prin promovarea mass-media etc. Toți acești actori erau concentrați în jurul unor centre considerate a fi de „exelență”, ele fiind centre de unde se răspândește influența intelectuală și politică, astfel fiind câștigate inimile și mințile oamenilor din țările și regiunile relevante pentru interesele strategice ale Statele Unite și elitelor americane²⁷⁹. Construirea rețelei de școli din lumea a treia ca și finanțarea nu funcționează în favoarea ridicării lor, ci din contră. Prin intermediul unor astfel de programe se promovează încetul cu încetul denaționalizarea și pierderea identității, chiar dacă nu se procedează direct sau prin

²⁷⁹ *Ibidem*, p. 255 și pp. 257-259.

metode staliniste. Efectul inserării intelectualilor localnici în rețele globale ca și pregătirea lor, îndobâzirea chiar și numai în privința metodologiei de cercetare, a direcției în care trebuie să meargă, a subiectelor, etc. duce la crearea unei rupturi între ei și populația locală și a intereselor acestora. Acești savanți, lideri de opinie sau afaceri, judecători, membri în asociații non-guvernamentale, etc. se înstrăinează de culturile locale, de preocupările locale etc. Modernizarea a trebuit să se desfășoare în conformitate cu paradigma importată din SUA și, în același timp, alte paradigme au fost interzise și excluse; fundația și armata sa de cercetători aveau, de asemenea, sarcina de a combate antiamericanismul (în timpul Războiului Rece, antiamericanismul paradigmatic era comunismul, iar Fundația Ford a finanțat Congresul pentru Libertatea Culturală alături de alți actori; fundația a sponsorizat chiar și stânga necomunistă), ceea ce însemna tot ceea ce nu era în acord cu interesele americane²⁸⁰.

Politicile fundației nu se îndreptau împotriva ideologiei comuniste și a adepților ei, așa cum era percepută atunci, ci și împotriva celei naționaliste. Construirea rețelei echivalează cu construirea unei infrastructuri pentru colonizarea cognitivă și anihilarea culturii locale. Fundațiile și structurile adiacente lor reprezintă un exemplu a ceea ce se numește în sociologie societate a rețelilor, al conectării suveranităților fragmentate din diferite părți ale lumii. Ele reprezintă expresia hegemoniei globale pe care a dobândit-o activitatea de inginerie socială – unul dintre principalele obiective ale fundațiilor²⁸¹. Cauza principală a problemelor (potrivit fundațiilor) nu sunt activitățile corporațiilor, neoliberalismul, concurența, ci socializarea defectuoasă a individului și lipsa comunicării. Cu alte cuvinte, în acest proces se comite la o scară

²⁸⁰ *Ibidem*, p.118.

²⁸¹ *Ibidem*, p. 63.

foarte mare ceea ce în logică se numește sofismul omului de pai, anume distragerea atenției de la cauzele reale și reformularea acestora pentru a distra atenția de la ele.

Procesul continuu de globalizare nu a început după cel de-al Doilea Război Mondial, ci mult mai devreme. Parmar susține că Războiul Rece este confruntarea permanentă și continuă dintre Occidentul capitalist, reprezentat de fundații, corporații, ONG-uri etc., și restul lumii. Chiar și după încheierea oficială a Războiului Rece, eforturile fundațiilor și al actorilor statali cu care sunt conectate au continuat să remodeleze lumea și omul în conformitate cu propriile lor convingeri; au apărut și actori noi precum Fundația Gates, Soros, etc. Chiar dacă timpul și circumstanțele s-au schimbat, obiectivul strategic principal al fundațiilor rămâne același. După sfârșitul Războiului Rece, teoria *containmentului* a lui George Kennan, care a fost utilizată împotriva blocului estic, a trebuit să fie înlocuită. Fundațiile s-au adaptat la circumstanțele schimbate, dar obiectivele lor au rămas aceleași. Să promoveze și să consolideze hegemonia Americii, să îmbunătățească și să răspândească internaționalismul liberal/neoliberalismul și globalizarea atât în țară, cât și în străinătate, să combată antiamericanismul și să prevină apariția oricărei puteri care ar putea pune în pericol hegemonia Statelor Unite. Naționalismul și comunismul erau țintele politicilor lor. Astfel de înlocuitori sunt Teoria Păcii Democratice (DPT) și Doctrina Bush. Teoria păcii democratice prescrie impunerea științifică a democrației de piață în lume ca sursă de pace; este o teorie care combină valorile americane și interesele de securitate națională ale SUA. La fel cum doctrina *containmentului* a împărțit lumea în două tabere, la fel face și DPT (sau Doctrina Bush). Există actorii buni, democrațiile occidentale, în special SUA, și actorii răi – Estul comunist și țările nealiniat (în timpul Războiului Rece) care nu au dat ascultare apelului american. Actorii răi sunt acele entități

care nu sunt democrații de piață, care nu îmbrățișează americanismul, actori naționaliști, etc. Aceste țări, grupuri, popoare etc. sunt surse de conflict și dezordine, care trebuie convertite la americanism. Politicile promovate de fundații în cooperare cu statul american vizează menținerea alianțelor cu state cu mentalități similare – democrații liberale, promovarea liberalismului internațional și împiedicarea activă a apariției condițiilor care ar putea duce la apariția unor puteri care pot acționa împotriva intereselor Statelor Unite. Organizațiile internaționale, inclusiv ONU trebuie să joace un rol în apărarea securității naționale ale Statelor Unite și să ofere alternative la formele convenționale de imperialism²⁸². Este o poziție maniheistă, care necesită prezența unui inamic (botezat anti-americanism sau comunist, orice formă autentică de naționalism fiind subsumată acestor două categorii); dacă acesta nu există, atunci trebuie inventat. Fără un inamic de combătut, nu există niciun motiv pentru acordarea de subvenții, pentru construirea de rețele, pentru sponsorizarea studiilor regionale și așa mai departe²⁸³.

4. CONCLUZII

Elementul cheie al acestei strategii a fost crearea și dezvoltarea de rețele. Rețelele erau considerate un mijloc de atingere a obiectivelor dorite; în realitate, ele au devenit și un scop în sine. Intelectualii, oamenii de știință sau instituțiile străine etc. prinse în astfel de rețele vor adopta aceeași mentalitate și aceleași opinii pe care le au elitele care construiesc rețelele. O rețea este un organ de socializare, în cadrul căruia membrii își dezvoltă modul de gândire, obțin oportunități de dezvoltare a carierei și oferă baza

²⁸² *Ibidem*, p. 93.

²⁸³ *Ibidem*, p. 11, p. 14, p. 90, pp. 97-123 și pp. 259-265.

pentru o integrare de succes în instituțiile de elită. Aceștia contribuie la crearea unui mediu intelectual benign și, în același timp, împiedică apariția unor soluții radicale la problemele cu care se confruntă o națiune. Unul dintre obiectivele centrale îmbrățișate de către acești actori non-statali în teorie este remodelarea lumii după modelul Statelor Unite, oricare ar fi acesta²⁸⁴. Rețelele construite de fundații ar realiza interesele americane și ar face pașii necesari pentru remodelarea lumii; acest lucru implică remodelarea minților și sufletelor, a țărilor etc. Odată cu aceste rețele vine o anumită paradigmă a istoriei, a ceea ce este bine și rău, un set de interpretări despre existența umană, despre ceea ce ar trebui să facă un stat și așa mai departe. Deoarece fundațiile funcționează cu o paradigmă maniheistă, sursa problemelor și a răului va fi întotdeauna în partidele care se opun lor. Opoziția împotriva Statelor Unite și a politicilor sale, sau chiar terorismul, nu provine din procesele de globalizare și expansiune declanșate de fundații și de către Statele Unite. Acestea provin dintr-o neînțelegere a acestor politici. Prin urmare, promovarea comunicării ar rezolva aceste probleme. Rădăcina problemelor se află în mintea persoanelor care se opun politicilor Statelor Unite sau modelelor lor de viață, nu în consecințele acestor politici. Opoziția și actele de rezistență armată/terorism nu sunt considerate a fi cauzate de procesul de globalizare. Această convingere este unul dintre principalele motoare ale tuturor inițiativelor fundațiilor, cum ar fi crearea și finanțarea centrelor de cercetare și excelență intelectuală, formarea de experți etc. Lipsa de cunoștințe și înțelegere suficiente între comunități și lipsa comunicării sunt principalele cauze ale antiamericanismului, rezistenței împotriva globalizării, etc²⁸⁵.

²⁸⁴ *Ibidem*, pp. 245-247.

²⁸⁵ *Ibidem*, p. 252.

Obiectivele explicite ale fundațiilor sunt îmbunătățirea și perfecționarea condiției umane, combaterea subdezvoltării etc. Au reușit cu adevărat? Nu. Fundațiile recunosc că eforturile lor de a îmbunătăți sau de a ușura viața oamenilor prinși în aceste procese de modernizare și globalizare au eșuat; cu toate acestea, au realizat altceva, și anume implementarea rețelelor. Rețelele sunt mai mult decât un instrument; ele sunt un scop în sine, o tehnologie a puterii și a minții, care funcționează ca un multiplicator de forță. Ele păstrează o anumită continuitate și un interes puternic și, prin orientarea activităților de cercetare, definesc ce este cercetarea și cunoașterea etc. (prin formarea de personal competent), evită apariția gândirii critice și radicale și a soluțiilor care ar reprezenta un atac la adresa hegemoniei exprimate de rețele; protejează *statu quo*-ul. Dacă se afirmă că ar trebui să se acorde voce persoanelor lăsate în urmă de globalizare, fundațiile și rețelele (și Departamentul de Stat) decid cine sunt aceste persoane și voci. Soluțiile pe care le propun sunt tehnocratice și nu sunt în concordanță cu situația și interesele locale. Și, așa cum arată istoria (Indonezia, Chile), rețelele sunt un instrument de schimbare a regimului. După cum afirmă Parmar:

„Fundațiile americane și rețelele pe care le-au cultivat și construit au îndeplinit funcții similare celor ale statului pentru o ordine globală construită în mod conștient de liderii corporativi care au creat și condus cele trei mari fundații”²⁸⁶.

5. BIBLIOGRAFIE

Castells Manuel, “Toward a Sociology of Network Society” [„Către o sociologie a societății rețelelor”], în *Contemporary Sociology*, Vol. 29, Nr. 5, 2000, pp. 693-699.

²⁸⁶ *Ibidem*, 257.

-
- Parmar Inderjeet, "Chatham House and the Anglo-American Alliance" [„Chatham House și Alianța anglo-americană”], în *Diplomacy and Statecraft*, Vol. 3, Nr. 1, 1992, pp. 23-47.
- Parmar Inderjeet, *Foundations of The American Century. The Ford, Carnegie and Rockefeller Foundations* [Bazele secolului american. Fundațiile Ford, Carnegie și Rockefeller], New York, Editura Universității din Columbia, 2012.